

Lausuntopyyntö valtioneuvoston selontekoluonnokseksi - Uutta suuntaa Suomen digitaaliseen kompassiin

(Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25733/2021-OKM-334)

CGI Suomi Oy:n lausunto digitaaliseen kompassiin

CGI kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selontekoluonnoksesta.

CGI pitää digikompassin päivittämistä tarpeellisena ja ajankohtaisena. Luonnos tunnistaa perustellusti toimintaympäristön muutoksen: geopolitiittisen epävarmuuden, tekoälyn nopean kehityksen, kyberuhkien kasvun, digitaalisen suvereniteetin merkityksen, yhteentoimivuuden tarpeen sekä julkisen talouden tuottavuuspaineen. Digikompassin vahvuus on siinä, että se kytkee digitalisaation aiempaa selvemmin kilpailukykyyn, turvallisuuteen, resilienssiin ja julkisen hallinnon uudistumiseen.

CGI:n näkemyksen mukaan digikompassia tulee kuitenkin terävöittää. Nykyinen luonnos sisältää paljon oikeansuuntaisia tavoitteita, mutta se jää paikoin liian laveaksi, kuvailevaksi ja hallinnolliseksi. Suomen haaste ei ole enää ensisijaisesti strategioiden puute, vaan toimeenpanon hajanaisuus, priorisoinnin puute ja liian hidas uudistumiskyky. Siksi digikompassin tulisi olla nykyistä selvemmin kansallinen tuottavuuden, kilpailukykyyn ja turvallisuuden ohjelma.

Digitalisaatiota ei tule tarkastella erillisenä hallinnon osa-alueena, vaan osana Suomen kasvun, julkisen talouden kestävyden, kokonaisturvallisuuden ja kilpailukykyyn vahvistamista. Digiasiat ovat käytännössä osa kansallista strategista johtamista.

Yleisarvio

CGI kannattaa digikompassin päivittämistä ja pitää sen painopisteitä pääosin perusteltuina. Luonnoksen keskeinen vahvuus on tekoälyn, turvallisuuden, yhteentoimivuuden ja datan nostaminen läpileikkaaviksi teemoiksi. Lisäksi on myönteistä, että poikkihallinnollisen johtamisen merkitystä korostetaan erillisenä kokonaisuutena.

Samalla CGI katsoo, että digikompassin vaikuttavuus edellyttää nykyistä selvästi:

- vahvempaa priorisointia
- konkreettisempaa toimeenpanoa
- selkeämpää omistajuutta
- mitattavia tuottavuus- ja vaikuttavuustavoitteita
- sekä nykyistä vahvempaa kytkentää julkisen talouden kestävyteen, turvallisuuteen ja kilpailukykyyn.

Digikompassin tulee osoittaa, miten Suomi tekee muutaman ratkaisevan valinnan nopeasti ja johdonmukaisesti, eikä vain kuvata laajasti tavoiteltavaa kehityssuuntaa.

Huomio digikompassin roolista suhteessa EU:n lainsäädäntöön

CGI pitää tärkeänä, että digikompassi ohjaa EU-direktiivien kansallista toimeenpanoa siten, ettei Suomessa synny tarpeetonta kansallista lisäsääntelyä tai poikkeavia vaatimuksia, jotka vaikeuttavat täällä kehitettyjen ICT-ratkaisujen skaalaamista ja myymistä muihin Euroopan maihin. Suomen kaltaisessa pienessä maassa ja markkinassa yritysten kasvun, investointien ja tuotekehityksen kannalta on olennaista, että ratkaisut voidaan rakentaa mahdollisimman pitkälle yhteensopiviksi eurooppalaisen sääntelykehityksen kanssa ja viedä sujuvasti laajemmille sisämarkkinoille. Digikompassin tulisi siksi painottaa sääntelyn ennakoitavuutta, yhdenmukaisuutta ja kilpailukykyvaikutusten arviointia, jotta kansallinen toimeenpano tukee innovaatioita, vientiä ja digitaalisten ratkaisujen laajempaa käyttöönottoa sen sijaan, että se loisi uusia markkinaesteitä.

CGI:n keskeiset huomiot

1. Digikompassi on nostettava digitalisaatiostategiasta kansalliseksi tuottavuus-, kilpailukyky- ja turvallisuusohjelmaksi

CGI ehdottaa, että digikompassin asemaa vahvistetaan. Sen tulee toimia käytännössä valtioneuvoston strategisena toimeenpanovälineenä, ei pelkästään digitalisaatiokehityksen viiteasiakirjana. Digikompassin tulee ohjata poikkihallinnollisesti investointeja, prioriteetteja, yhteisiä arkkitehtuuriratkaisuja ja uudistusten seurantaa.

Julkisen sektorin tuottavuuden parantaminen tulisi nostaa digikompassin läpileikkaavaksi tavoitteeksi. Digitalisaation onnistumista ei tulisi arvioida ensisijaisesti uusien hankkeiden, rakenteiden tai ohjelmien määrällä, vaan sillä, syntyykö niiden kautta:

- vähemmän hallinnollista työtä
- yksinkertaisempia prosesseja
- nopeampaa päätöksentekoa
- parempaa palvelujen saatavuutta
- vahvempaa turvallisuutta
- ja pysyvää tuottavuuden kasvua.

Digikompassin pitäisi tältä osin kytkeytyä nykyistä tiiviimmin valtiontalouden ohjaukseen, julkisen sektorin tuottavuusohjelmiin ja hallituskausien yli jatkuvaan investointisuunnitteluun.

2. Tekoälyssä on siirryttävä kokeiluista tuotantoon

CGI pitää erittäin tärkeänä, että luonnoksessa todetaan tarpeen siirtyä kokeiluista toimintaan ja tuotantoon. Tämä on oikea lähtökohta, mutta sitä tulee konkretisoida huomattavasti vahvemmin.

Suomen seuraava vaihe tekoälypolitiikassa ei saa olla ennen kaikkea selvitysten ja pilottien lisääminen, vaan hallittu ja nopea siirtymä laajamittaiseen ja pysyvään käyttöön. Digikompassiin tulisi kirjata nykyistä selvemmin, että tekoälyä hyödynnetään järjestelmällisesti:

- julkisen hallinnon tuottavuuden parantamisessa
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudessa ja vaikuttavuudessa
- turvallisuustoimintojen ja tilannekuvan vahvistamisessa
- yritysten kilpailukyvyyn ja uuden liiketoiminnan kasvattamisessa
- sekä koulutuksessa ja osaamisen kehittämisessä.

Tämä edellyttää yhteisiä kansallisia ratkaisuja: referenssiarkkitehtuureja, turvallisuus- ja vastuullisuusmalleja, yhteisiä tietoperustoja, rajapintakäytäntöjä, uusia hankintamalleja ja skaalautuvia käyttöönoton tukirakenteita.

CGI ehdottaa, että digikompassiin sisällytetään tavoite kansallisesta tekoälyn toimeenpano-ohjelmasta, jonka painopiste on erityisesti julkisen sektorin tuottavuusloikassa. Lisäksi merkittävässä julkisissa ICT- ja palvelu-uudistuksissa tulisi arvioida systemaattisesti automaation, tekoälyn ja data-analytiikan hyödyntämismahdollisuudet. Tämä olisi johdonmukainen jatko luonnoksessa esitetylle suuntautumiselle ja vahvistaisi samalla Suomen kilpailukykyä.

3. Kyberturvallisuus ja digitaalinen suvereniteetti on nostettava koko kompassia ohjaaviksi periaatteiksi

CGI pitää erittäin perusteltuna, että digikompassiluonnos nostaa turvallisuuden, resilienssin ja digitaalisen suvereniteetin aiempaa vahvemmin esiin. Näitä teemoja tulisi kuitenkin käsitellä nykyistä käytännöllisemmin ja operatiivisemmin.

Digitaalinen suvereniteetti ei saa jäädä yleiseksi tavoitetasoiseksi käsitteeksi. Sen tulee tarkoittaa käytännössä kykyä tehdä kriittisissä toiminnoissa omiin etuihin perustuvia teknologia-, data-, pilvi-, infrastruktuuri- ja hankintapäätöksiä. Tämä edellyttää riskiperusteista mallia, jossa tunnistetaan:

- missä ratkaisuihin kansallinen tai eurooppalainen hallittavuus on välttämätöntä
- missä siirrettävyys, monitoimittajamallit ja avoimet rajapinnat ovat pakollisia
- sekä miten kriittisten palvelujen jatkuvuus turvataan häiriötilanteissa.

CGI korostaa myös, että kyberturvallisuus ei ole vain compliance-kysymys vaan tuottavuuden, jatkuvuuden, kilpailukyvyyn ja luottamuksen ehto. Elleivät linjaukset ole selviä eri käyttötarkoituksiin, alustoille ja luokituksiin, viivästyvät investoinnit ja ratkaisut.

Digikompassissa tulisi lisäksi tunnistaa ennakoivasti kvanttiturvallisuuden merkitys. Suomen tulee käynnistää hallittu siirtymä kvanttiturvalliseen kryptografiaan kriittisissä julkisissa järjestelmissä ja infrastruktuureissa. Tämä ei ole vain pitkän aikavälin tekninen kysymys, vaan jo nyt relevantti kansallisen turvallisuuden, tietosuojan ja varautumisen teema, jonka taloudelliset vaikutukset ovat ajoissa edetessä merkittävästi hallitummat. Tämän huomioiminen vahvistaisi digikompassin uskottavuutta tulevaisuuteen katsovana turvallisuusasiakirjana.

4. Datan, yhteentoimivuuden ja tiedon liikkuvuuden on muututtava käytännön tuottavuus- ja tekoälykyvykkyydeksi

CGI kannattaa vahvasti luonnoksen painotusta tiedon liikkuvuuden esteiden purkamisesta, yhteentoimivuuden vahvistamisesta, data-avaruuksista ja priorisoiduista tietovarannoista. Samalla juuri tällä alueella digikompassi kaipaa nykyistä enemmän käytännön toimeenpanon logiikkaa.

Keskeinen kysymys ei ole vain datan avaaminen, vaan datan käyttökelpoisuus. Tällä CGI tarkoittaa laatua, semanttista yhteentoimivuutta, selkeitä oikeusperusteita, turvallista käytettävyyttä sekä käytännön saatavuutta tekoäly- ja automaattioratkaisuissa.

CGI ehdottaa, että Suomi valitsee rajatun joukon kansallisesti vaikuttavimpia tietovarantoja ja palveluketjuja, joiden osalta yhteentoimivuus ja tekoälyvalmius toteutetaan määräajassa. Näitä tulisi tarkastella erityisesti niillä alueilla, joilla vaikutukset tuottavuuteen, palvelun laatuun, turvallisuuteen ja kilpailukykyyn ovat suurimmat.

Lisäksi CGI pitää tärkeänä, että julkisen sektorin tietovarantojen käyttöä innovaatioissa, tutkimuksessa, tuotekehityksessä ja tekoälyratkaisuihin arvioidaan kunnianhimoisemmin. Tämä koskee erityisesti pseudonymisoitua dataa, eri viranomaisten tietoaineistojen yhdistämistä sekä turvallisten käyttöympäristöjen hyödyntämistä. Suomella olisi mahdollisuus rakentaa tästä selkeä kilpailuetu datataloudessa, jos lupaprosesseja, hallintamalleja ja käyttöperusteita kyetään yksinkertaistamaan ja harmonisoimaan. Tässä yhteydessä myös yhden vahvemman kansallisen tietoaineistojen yhdistämisen ja luvituksen mallin tarkastelu olisi perusteltua.

5. Julkisen hallinnon digitaalinen johtaminen on rakennettava nykyistä vahvemmaksi

CGI pitää poikkihallinnollista johtamista koskevaa lukua tärkeänä, mutta katsoo, että se jää vielä liian yleiselle tasolle. Luonnos tunnistaa oikein, että digitalisaatiota ei voida enää johtaa hallinnonaloittain siiloutuneesti. Johtamismallin osalta kompassin pitäisi olla nykyistä kunnianhimoisempi.

CGI:n näkemyksen mukaan Suomen keskeinen ongelma ei ole tavoitteiden puute vaan hajautunut ohjaus. Kun vastuut ovat pirstaleiset ja strateginen johto epäselvä, syntyy

päällekkäisiä ratkaisuja, hitaita uudistuksia ja investointeja, jotka eivät muuta rakenteita.

Digikompassiin tulisi kirjata nykyistä selvemmin, että julkisen hallinnon digitaalista uudistumista johdetaan hallitustasolla yhtenä kokonaisuutena. Digitoimiston ja ministerityöryhmän roolia tulee vahvistaa niin, että niillä on aito mahdollisuus priorisoida yhteisiä ratkaisuja, varmistaa investointien yhteensopivuus, tukea yhteentoimivuutta ja seurata tuloksia yli hallituskausien.

CGI korostaa, että kyse ei ole uuden byrokratian rakentamisesta, vaan hajanaisen ohjauksen vähentämisestä ja strategisen otteen vahvistamisesta. Digikompassin toimeenpanon tulee olla selvästi johdettua, vaiheistettua ja tuloksiin sidottua.

6. Julkiset hankinnat on nähtävä uudistamisen eikä vain ostamisen välineenä

Digikompassiluonnoksessa kumppanuuksien ja yhteistyön merkitys tunnistetaan, mutta CGI katsoo, että julkisten hankintojen roolia uudistamisen työkaluna tulisi korostaa nykyistä paljon vahvemmin.

Julkisella sektorilla on pitkään hankittu yksittäisiä järjestelmiä ilman riittävää toimintatapojen uudistamista. Seurauksena on ollut hankkeita, joiden vaikutus tuottavuuteen, palvelun laatuun tai asiakaskokemukseen on jäänyt rajalliseksi. Digikompassin tulisi kannustaa siirtymään kohti vaikuttavuusperusteisempia allianssihankintamalleja, innovaatiohankintoja, kumppanuusmalleja, vaiheittaista kehittämistä ja yhteisiä kannusteita.

CGI pitää tärkeänä myös sitä, että julkisissa ICT-hankkeissa syntyvien uudelleenkäytettävien teknisten ratkaisukomponenttien, rajapintojen ja muiden innovaatioiden hyödyntämistä ja mahdollista kaupallistamista tarkastellaan nykyistä tavoitteellisemmin. Julkiset hankinnat voivat parhaimmillaan toimia paitsi palvelujen modernisoinnin myös kotimaisen osaamisen, innovaatioiden ja vientikelpoisten ratkaisujen kehittämisalustana.

7. Julkisen sektorin digitaalinen peruskorjaus on tunnistettava kansalliseksi investointitarpeeksi

CGI katsoo, että digikompassin tulisi nykyistä vahvemmin tunnistaa julkisen sektorin digitaalinen korjausvelka. Suomessa liian suuri osa ICT-rahoituksesta sitoutuu vanhojen järjestelmien ylläpitoon, tekniseen velkaan ja päällekkäisiin rakenteisiin. Tämä rajoittaa tekoälyn, automaation, tietoturvan ja uusien palvelumallien käyttöönottoa.

Digikompassiin olisi perusteltua lisätä selkeämpi viesti siitä, että julkisen sektorin digitaalinen peruskorjaus on osa Suomen tuottavuus- ja kilpailukykyohjelmaa. Tavoitteena tulee olla siirtää resursseja ylläpidosta uudistamiseen, purkaa vanhentunutta järjestelmäkantaa ja suunnata investointeja ratkaisuihin, jotka tuottavat pysyviä hyötyjä palveluille, henkilöstön työlle ja julkiselle taloudelle.

Tämä muutos edellyttää myös hallituskausien yli ulottuvaa investointiohjausta. Ilman pitkäjänteistä suunnitelmaa digitalisaatio jää helposti sirpaleisiksi hankkeiksi, jotka eivät muuta rakenteita eivätkä tuota kansallista mittaluokkaa vastaavaa hyötyä.

Erityishuomio sosiaali- ja terveydenhuoltoon

CGI pitää tärkeänä, että digikompassi huomioi digitaalisten ratkaisujen merkityksen sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisessa. Tämä jää luonnoksessa vielä osin yleiselle tasolle. CGI ehdottaa, että digikompassissa vahvistetaan erityisesti seuraavia näkökulmia:

Ensinnäkin digitaalinen uudistaminen tulee kytkeä aiempaa selvemmin soten tuottavuuteen, vaikuttavuuteen ja palveluketjujen toimivuuteen. Teknologian hyödyntämisen tavoite ei ole vanhan toiminnan sähköistäminen, vaan palvelujen aidosti parempi saatavuus, henkilöstön työn vaikuttavuus ja kustannuskehityksen hallinta.

Toiseksi yhteentoimivuuden, tietomallien, asiakas- ja potilastiedon liikkuvuuden sekä avoimien rajapintojen merkitystä tulee korostaa vahvemmin. Ilman tätä ei synny aidosti integroituneita palveluketjuja eikä tekoälyä voida hyödyntää laajasti ja turvallisesti.

Kolmanneksi tiedolla johtamisen tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollossa pakollinen toimintatapa, ei erillinen kehittämishanke. Kansallisesti vertailukelpoiset vaikuttavuus-, saatavuus-, laatu- ja tuottavuusmittarit tulee nähdä myös digikompassin toimeenpanon osana.

Neljänneksi digikompassin tulisi tunnistaa paremmin monituottajamallin, yhteisten laatukriteerien ja vertailukelpoisen tiedon merkitys palvelujen kehittämisessä. Tavoitteena ei ole ideologinen tuotantokeskustelu, vaan se, että järjestäjällä on kyky johtaa palveluja tiedolla, laatukriteereillä ja yhteisillä digitaalisilla periaatteilla koko ekosysteemissä.

Ehdotukset digikompassin jatkovalmisteluun

CGI ehdottaa, että selontekoa täydennetään ja terävöitetään seuraavasti:

Digikompassiin tulisi lisätä erillinen toimeenpanoluku, jossa kuvataan selkeästi omistajuus, aikataulut, rahoituskytkennät, prioriteetit ja seurantamalli. Nykyinen viittaus myöhemmin laadittavaan toimeenpanosuunnitelmaan ei yksin riitä.

Digikompassiin tulisi määritellä rajattu joukko kansallisia kärkiprioriteetteja. CGI ehdottaa, että näitä olisivat ainakin:

- tekoälyn laajamittainen käyttöönotto,
- julkisen sektorin digitaalinen peruskorjaus,
- kyberturvallisuuden ja digitaalisen resilienssin vahvistaminen,
- digitaalisen suvereniteetin vahvistaminen kriittisissä ratkaisuissa,
- sekä tiedon liikkuvuuden esteiden purkaminen ja yhteentoimivuuden nopea vahvistaminen.

Tavoitteisiin ja avaintuloksiin tulisi liittää nykyistä vahvemmat tuottavuus-, vaikuttavuus- ja käyttönopeutta mittaavat indikaattorit. Digikompassin onnistumista ei tule arvioida vain aktiivisuuden perusteella, vaan sen perusteella, syntykö parempia tuloksia.

Julkisen hallinnon, hyvinvointialueiden ja suurten kaupunkien keskeisissä digihankkeissa tulisi edellyttää arvio siitä, miten hanke vähentää hallinnollista työtä, mahdollistaa automaation tai tekoälyn hyödyntämisen, parantaa palvelun laatua ja vahvistaa turvallisuutta.

Yhteenveto

CGI pitää digikompassin päivitystä tarpeellisena ja oikeansuuntaisena. Selontekoa tulee kuitenkin terävöittää siten, että siitä muodostuu nykyistä selkeämmin kansallinen tuottavuuden, kilpailukyvyyn ja turvallisuuden ohjelma.

CGI:n näkemyksen mukaan digikompassin jatkovalmistelussa tulisi erityisesti:

- vahvistaa digitaalisen uudistamisen kytkentää julkisen talouden kestävyteen, kilpailukykyyn ja turvallisuuteen,
- priorisoida muutama kansallisesti ratkaiseva painopiste,
- siirtää tekoälypolitiikan painopiste kokeiluista laajamittaiseen tuotantokäyttöön,
- vahvistaa kyberturvallisuuden ja digitaalisen suvereniteetin roolia koko digitaalisen kehittämisen perustana,
- rakentaa nykyistä vahvempi poikkihallinnollinen johtamisen ja toimeenpanon malli,
- sekä sitoa tavoitteet konkreettisiin mittareihin, investointeihin ja vastuisiin.

Suomella on vahvat lähtökohdat nousta digitaalisen, turvallisen ja tuottavan yhteiskunnan edelläkävijäksi. Tämä edellyttää kuitenkin nykyistä rohkeampia priorisointeja, nopeampaa toimeenpanoa ja strategisesti johdettua yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

Lisätiedot,
Sami Sulkko
Yhteiskuntasuhdejohtaja
CGI Suomi Oy
sami.sulkko@cgi.com
Puh. + 358 40661 4010